

संयमैवेत्येवशब्देनयज्ञादीनामात्मप्राप्तावसाधनत्वंमाभूदित्याह बाह्येइति यःपुमान्बाह्येयज्ञादौविविदिषन्ति यज्ञेनेत्यादिश्रुतेर्विविदिषाहेतौ आभ्यन्तरेशांतोदांतउपरतस्तिष्ठुःसमाहितेभूत्वात्मन्यवात्मानं पश्यन्तीतिश्रुतेदर्शनेहेतुत्वेनान्तरेगेसमाधौ मनसिसंकल्पेचइदंमेऽनेनांगंसंस्क्रियतइतिस्मृतेरात्मविविदिषाचित्तसंस्कारान्यतराभिसंधौचबुद्ध्यानिश्चयेनस्थितोनिष्ठावान् तानिबाह्ययज्ञादीनिनिर्मलीकुरुते तैश्च तंशोधयतीत्यर्थः सोऽमुत्रवेहाभिमानत्यागलभ्येआत्मलोकेगत्वाआनंत्यमोक्षमश्नुते ॥ १० ॥ निर्मलीकरणेदृष्टांतांतरमाह यथेति हिरण्यकर्तास्वर्णकारः ॥ ११ ॥ जातिशतैर्जन्मशतैः अनेनयज्ञादिना शमादिनाअतियत्नेनत्वेकजातौएकजन्मन्यपि ॥ १२ ॥ दृष्टांतांतरमाह लीलयेति ॥ १३ ॥ ननुकर्मसुक्रियमाणेष्वपिचित्तशुद्धिर्नदृश्यतेऽतस्तत्करणव्यर्थमित्याशंक्यदृष्टांतपूर्वकमावृत्याफलंसिद्ध्यतीत्याह त्रिभिः यथाचेति ॥ १४ ॥ १५ ॥ युक्तोयोजितः गुणैःसत्वाद्यैः प्रसंगिषुछयादिसंगिषुदोषः अभ्यासजेनबाह्याभ्यन्तरसाधनानांपुनःपुनरावृत्युत्थेन ॥ १६ ॥ रक्तानिजीवजातानीतिशेषः कर्मविशेषा

बाह्येचाभ्यन्तरेचैवकर्मणोर्मनसिस्थितः ॥ निर्मलीकुरुतेबुद्ध्यासोमुत्रानंत्यमश्नुते ॥ १० ॥ यथाहिरण्यकर्तावैरूप्यमग्नौविशोधयेत् ॥ बहुशोतिप्रयत्नेनमहता त्मरुतेनह ॥ ११ ॥ तद्वज्जातिशतैर्जीवैःशुद्ध्यतेऽनेनकर्मणा ॥ यत्नेनमहताचैवाप्येकजातौविशुद्ध्यते ॥ १२ ॥ लीलयात्मयथागात्रात्ममृज्यादात्मनोरजः ॥ बहुयत्नेनमहतादोषनिर्हरणंतथा ॥ १३ ॥ यथाचात्पेनमाल्येनवासितंतिलसर्षपं ॥ नमुंचतिस्वकंगंधतद्वत्सूक्ष्मस्यदर्शनं ॥ १४ ॥ तदेवबहुभिर्माल्यैर्वास्यमानंपुनः पुनः ॥ विमुंचतिस्वकंगंधमाल्यगंधेचतिष्ठति ॥ १५ ॥ एवंजातिशतैर्युक्तोगुणैरेवप्रसंगिषु ॥ बुद्ध्यानिवर्ततेदोषोयत्नेनाभ्यासजेनह ॥ १६ ॥ कर्मणास्वनुरक्ता निविरक्तानिचदानव ॥ यथाकर्मविशेषांश्रुप्राप्नुवंतितथाशृणु ॥ १७ ॥ यथावत्संप्रवर्ततेयस्मिंस्तिष्ठतिवाविभो ॥ तत्तेनूपूव्याव्याख्यास्येतदिहैकमनाः शृणु ॥ १८ ॥ अनादिनिधनःश्रीमान्हरिनारायणःप्रभुः ॥ देवःसृजतिभूतानिस्थावराणिचराणिच ॥ १९ ॥ सवैसर्वेषुभूतेषुक्षरश्चाक्षरएवच ॥ एका दशविकारात्माजगत्पिबतिरश्मिभिः ॥ २० ॥

नृरागविरागहेतून् ॥ १७ ॥ यथावाकर्मणिप्रवर्ततेऽविद्यादशायां यस्मिन्चिन्तितेतिष्ठत्तिकर्मभ्योनिवर्ततेविघ्नायांसत्यां आनुपूर्व्येतिच्छेदः पूर्ववत्प्रकारं ॥ १८ ॥ एवंसाधनाभिमुखीकृतस्यज्ञेयमाह अना दीति अनादिनिधनःनित्यः द्योततइतिदेवश्चिन्मात्रः ननुनित्यज्ञानंनारस्येवघटज्ञानंजातंपटज्ञानंजातंपटज्ञानंनष्टमित्यनुभवादित्याशंक्याह श्रीमानिति श्रीयतेआश्रीयतइतिश्रीरुपाधिस्तद्वान् घटाकाशवदौपाधि काबुत्पन्निलयौननुस्वतइत्यर्थः हरिःसंहर्ता नारायणःसर्वाश्रयः प्रभुःसर्वनियंता ॥ १९ ॥ अस्येवसार्वभौम्यंक्लृप्तंनवविधसर्गोपादानत्वमाह सवाइति सर्वेषुभूतेषुशरीरेषु क्षरःसंघातः अक्षरोजीवः एकादश इंद्रियाणि पिबतिगुह्येति रश्मिभिरिंद्रियैः अन्नक्षरइतिमहतःसर्गःप्रथमउक्तः भूतेष्वितिभूतसर्गोद्वितीयउक्तः एकादशेतिवैकारिकस्तृतीयघर्देद्वियकःसर्गउक्तः तएतेत्रयःप्राकृताःसर्गाः यथोक्तैर्वैष्णवे प्रथमो महत्तःसर्गोविज्ञेयोब्रह्मणस्तुयः तन्मात्राणांद्वितीयस्तुभूतसर्गोहिसंस्तुतः वैकारिकस्तृतीयस्तुसर्गोहिसंस्तुतः इत्येषप्राकृतःसर्गःसंस्तुतोबुद्धिपूर्वकइति ॥ २० ॥